

Przemiany w regionie

Wprowadzenie do ewaluacji (moduł I)

Spotkanie w ramach projektu „Rozwój kultury ewaluacyjnej na poziomie regionalnym”

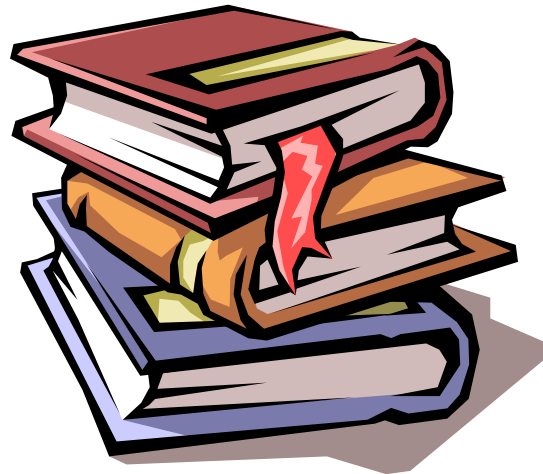
Warszawa, 12-14 marca 2019

Projekt współfinansowany ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu RITA – Przemiany w regionie, realizowanego przez Fundację Edukacja dla Demokracji.

Проект співфінансується Польсько-Американським Фондом Свободи в рамках програми RITA – «Зміни в регіоні», яку реалізує Фонд «Освіта для демократії».

Wprowadzenie do ewaluacji

Definicja ewaluacji - badanie społeczno-ekonomiczne realizowane w celu oceny jakości i efektów prowadzonych działań

Wprowadzenie do ewaluacji

EWALUACJA A MONITORING I KONTROLA

Kontrola –

sprawdzenie zgodności wykorzystania zasobów (głównie finansowych) z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz określonymi procedurami np. dotyczącymi zarządzania wykorzystaniem pomocy. Polega głównie na kontroli dokumentacji. Wykonywana jest przez uprawnione jednostki.

Wprowadzenie do ewaluacji

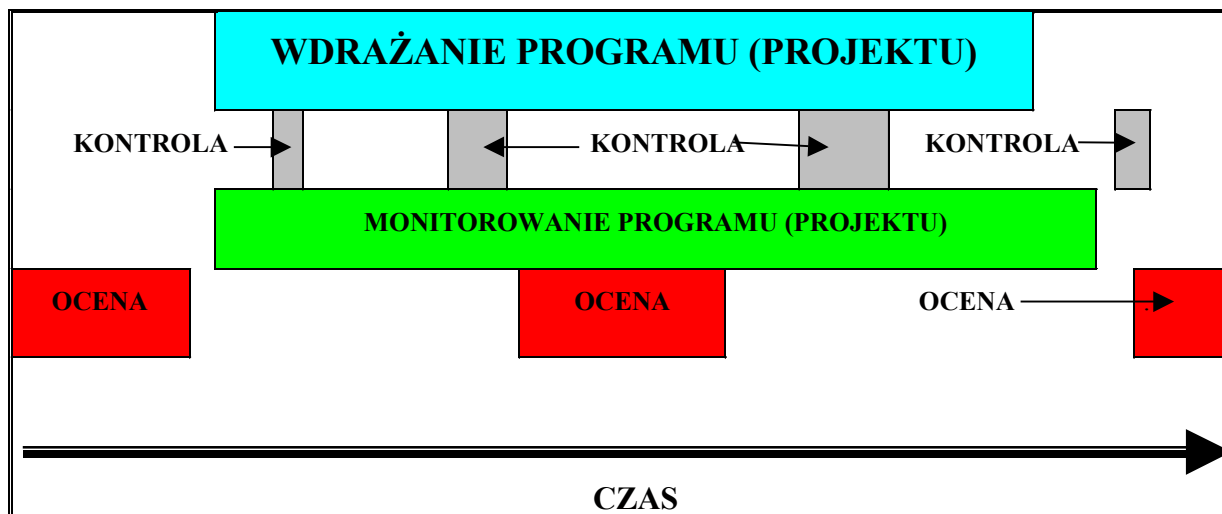
EWALUACJA A MONITORING I KONTROLA

Monitoring –

proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji (głównie sprawozdań) na temat wdrażania projektów i całego programu w aspekcie finansowym i rzeczowym, ma na celu zapewnienie zgodności realizacji programu z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Realizowany przez przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie interwencji.

Wprowadzenie do ewaluacji

EWALUACJA A MONITORING I KONTROLA

Wprowadzenie do ewaluacji

EWALUACJA A MONITORING I KONTROLA

Podstawowe różnice

- podmioty realizujące
- moment realizacji,
- sposób realizacji,
- następstwa realizacji.

Wprowadzenie do ewaluacji

EWALUACJA A MONITORING I KONTROLA

Monitorowanie to sposób mierzenia tego, co się dzieje.

Ocena pozwala nam stwierdzić, co to oznacza

Wprowadzenie do ewaluacji

CELE EWALUACJI

POZIOM PROGRAMU

- poprawa jakości interwencji publicznej
- określenie efektów interwencji publicznej,
- zwiększenie przejrzystości działań
- zapewnienie informacji koniecznych dla podejmowania decyzji
- zapewnienie bardziej strategicznej orientacji interwencji publicznej
- wypełnienie zobowiązań proceduralnych

Wprowadzenie do ewaluacji

CELE EWALUACJI

POZIOM PROJEKTU

- **Dokonanie zmian w dokumentacji** zanim jeszcze projekt zostanie przedłożonym do oceny formalnej i merytorycznej
- Poprawienie jakości realizowanego przez nas projektu np. poprzez **lepszego dostosowanie do potrzeb beneficjentów**
- Może stanowić **dodatkowe uzasadnienie do dokonania zmian** w realizowanym przez nas projekcie
- Ukazanie jakie efekty przyniosła zrealizowana inwestycja
- Możliwość dowiedzenia się znacznie więcej o realizowanym przez nas projekcie – **aspekt edukacyjny**
- **Podniesienie wiarygodności beneficjenta** – istotne zwłaszcza w przypadku beneficjentów instytucjonalnych

Wprowadzenie do ewaluacji

FUNKCJE EWALUACJI

Formatywna – służy poprawie jakości działań podejmowanych w ramach bieżących, jak i planowanych interwencji.

Podsumowująca – pozwala na podsumowanie efektów działań podejmowanych w ramach danej interwencji, ustalenie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy działaniami i efektami

Społeczno-polityczna – pozwala na zwiększenie poziomu uspołecznienia interwencji; przyczynia się do zwiększenia poparcia społecznego i politycznego dla interwencji

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Organizacja procesu ewaluacji:

➤ wewnętrzna,

➤ zewnętrzna.

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Ewaluacja wewnętrzna korzyści:

- wiedza na temat programów/projektów
- internalizacja rekomendacji
- zdobywanie *know-how* przez pracowników instytucji
- lepsza kontrola
- niższe koszty

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Ewaluacja wewnętrzna ograniczenia:

- subiektywność
- ograniczona liczba wykorzystywanych narzędzi - schematyczność
- czasochłonność

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Ewaluacja zewnętrzna – korzyści:

- obiektywność
- „świeże spojrzenie”
- ekspercka wiedza i umiejętności
- mniejsza pracochołoność

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Ewaluacja zewnętrzna – ograniczenia:

- wyższe koszty
- ograniczona kontrola
- mniejszy stopień internalizacji rekomendacji

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Moment w którym ewaluacja jest dokonywana:

- ewaluacja ex – ante
- ewaluacja on- going
- ewaluacja ex – post

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Ewaluacja ex ante

Ocena przed rozpoczęciem przedsięwzięcia

- Pozwala ocenić trafność i spójność zamierzeń.
- Daje władzom publicznym informacje co do szans powodzenia interwencji oraz realistycznego oszacowania celów i wartości docelowych.
- Ma na celu poprawienie jakości dokumentacji projektowej/programowej.

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Ewaluacja on going

W trakcie realizacji przedsięwzięcia

- Poddaje analizie pierwsze efekty interwencji oraz ewentualne problemy, słabości systemu wdrażania lub zmiany w otoczeniu zewnętrznym
- Ma na celu korygowanie interwencji w trakcie jej trwania poprzez wsparcie procesu zarządzania.

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Ewaluacja ex post

Przeprowadzana po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia, koncentruje się na:

- Szacuje długoterminowe efekty - oddziaływanie przedsięwzięcia
- Ocenia trwałość osiągniętych efektów
- Ma na celu podsumowanie całości realizowanej interwencji
- Ma na celu wyciągnięcie wniosków na przyszłość

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Ze względu na zakres w jakim ewaluacja jest realizowana:

- **Ewaluacje sektorowe** - dotyczą jednego sektora np. Transportu/ Zazwyczaj w ramach jednego programu
- **Ewaluacje horyzontalne** - dotyczą więcej niż jednego sektora, a swoim zasięgiem obejmują zazwyczaj kilka programów

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Metaewaluacja

Termin używany dla ewaluacji, których zadaniem jest zebranie doświadczeń z serii procesów ewaluacyjnych. Może również oznaczać ocenę ewaluacji, która ocenia jej jakość lub/i wydajność osób jej dokonujących (OECD)

Wprowadzenie do ewaluacji

TYPY EWALUACJI

Poziom na którym ewaluacja jest dokonywana:

- Projektu
- Priorytetu
- Programu
- Polityki

Wprowadzenie do ewaluacji

KRYTERIA EWALUACYJNE

- trafność/adekwatność/odpowiedniość (*relevance*),
- efektywność/wydajność (*efficiency*),
- skuteczność (*effectiveness*),
- użyteczność (*utility*),
- trwałość (*sustainability*).

Wprowadzenie do ewaluacji

KRYTERIA EWALUACYJNE

Kryterium trafności:

- odniesienie celów projektu/programu do rzeczywistych potrzeb beneficjentów,
- pozwala odpowiedzieć na pytanie czy założenia projektu/programu, w tym przede wszystkim jego cele, odpowiadają rzeczywistym potrzebom beneficjentów,
- kryterium stosowane zazwyczaj w ramach oceny przed rozpoczęciem realizacji projektu/programu.

Wprowadzenie do ewaluacji

KRYTERIA EWALUACYJNE

Kryterium efektywności

- odniesienie efektów realizacji projektu/programu do poniesionych nakładów – *value for money*
- pozwala odpowiedzieć na pytania dotyczące ekonomiczności projektu/programu,
- kryterium stosowane w ramach oceny przeprowadzanej w trakcie realizacji projektu/programu lub po jego zakończeniu.
ALE RÓWNIEŻ PRZED!

Wprowadzenie do ewaluacji

KRYTERIA EWALUACYJNE

Kryterium skuteczności:

- odniesienie rzeczywistych efektów realizacji projektu/programu do jego zakładanych celów,
- pozwala odpowiedzieć na pytanie o stopień realizacji założonych celów projektu/programu,
- kryterium stosowane w ramach oceny przeprowadzanej w trakcie realizacji projektu lub po jego zakończeniu.

Wprowadzenie do ewaluacji

KRYTERIA EWALUACYJNE

Kryterium użyteczności:

- odniesienie rzeczywistych, osiągniętych efektów do potrzeb beneficjentów,
- pozwala odpowiedzieć na pytanie czy efekty realizowanego projektu zaspokajają potrzeby beneficjentów,
- kryterium stosowane w ramach oceny przeprowadzanej w trakcie realizacji projektu lub po jego zakończeniu.

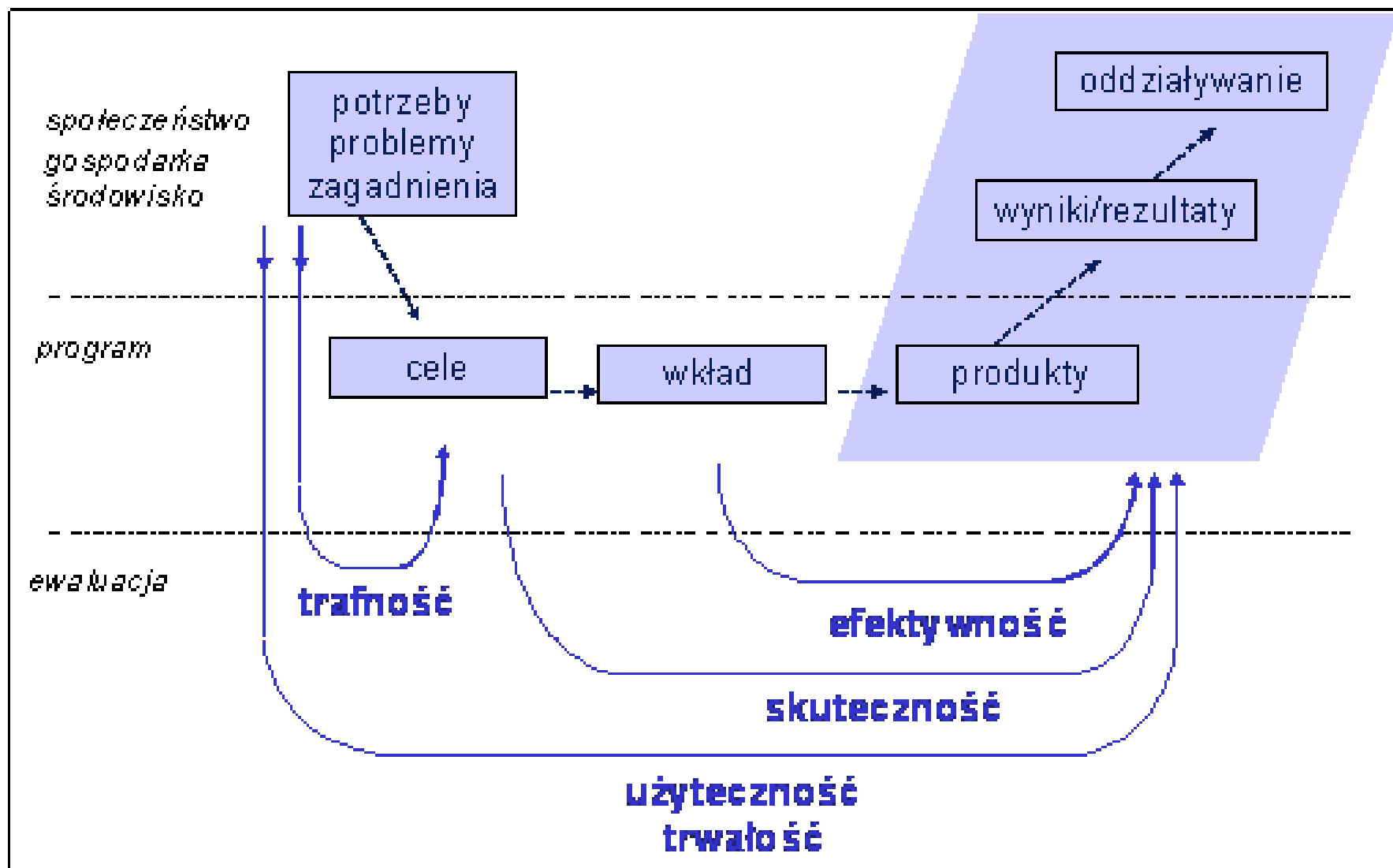
Wprowadzenie do ewaluacji

KRYTERIA EWALUACYJNE

Kryterium trwałości:

- pozwala odpowiedzieć na pytanie czy pozytywne efekty związane z realizacją projektu będą wykraczać poza horyzont czasowy interwencji i czy będą zdolne do generowania efektów dodatkowych,
- kryterium stosowane w ramach oceny przeprowadzanej po zakończeniu realizacji projektu.

Kryteria ewaluacji

Przemiany w regionie

Ewaluacja oparta o teorię programu (moduł II)

Spotkanie w ramach projektu „Rozwój kultury
ewaluacyjnej na poziomie regionalnym”
Warszawa, 12-14 marca 2019

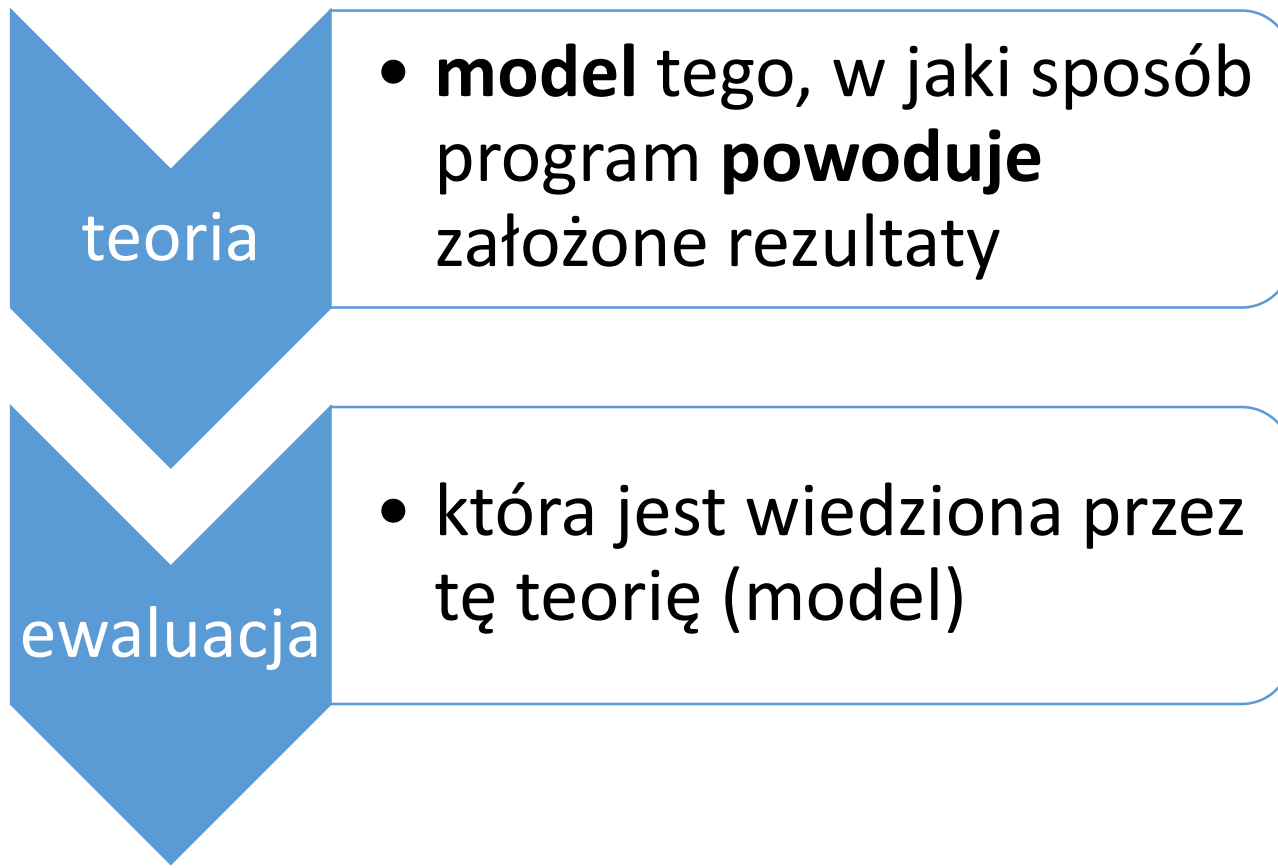
Projekt współfinansowany ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu RITA – Przemiany w regionie, realizowanego przez Fundację Edukacja dla Demokracji.

Проект співфінансується Польсько-Американським Фондом Свободи в рамках програми RITA – «Зміни в регіоні», яку реалізує Фонд «Освіта для демократії».

Ewaluacja oparta o teorię programu

- Celem teorii programu jest ustalenie teoretycznej **logiki** programu
- Teoria programu identyfikuje zasoby, działania, założone wyniki i **specyfikuje łańcuch założeń przyczynowych** dotyczących relacji pomiędzy tymi elementami
- Ewaluacja, która jest projektowana w oparciu o zidentyfikowane komponenty teorii programu.

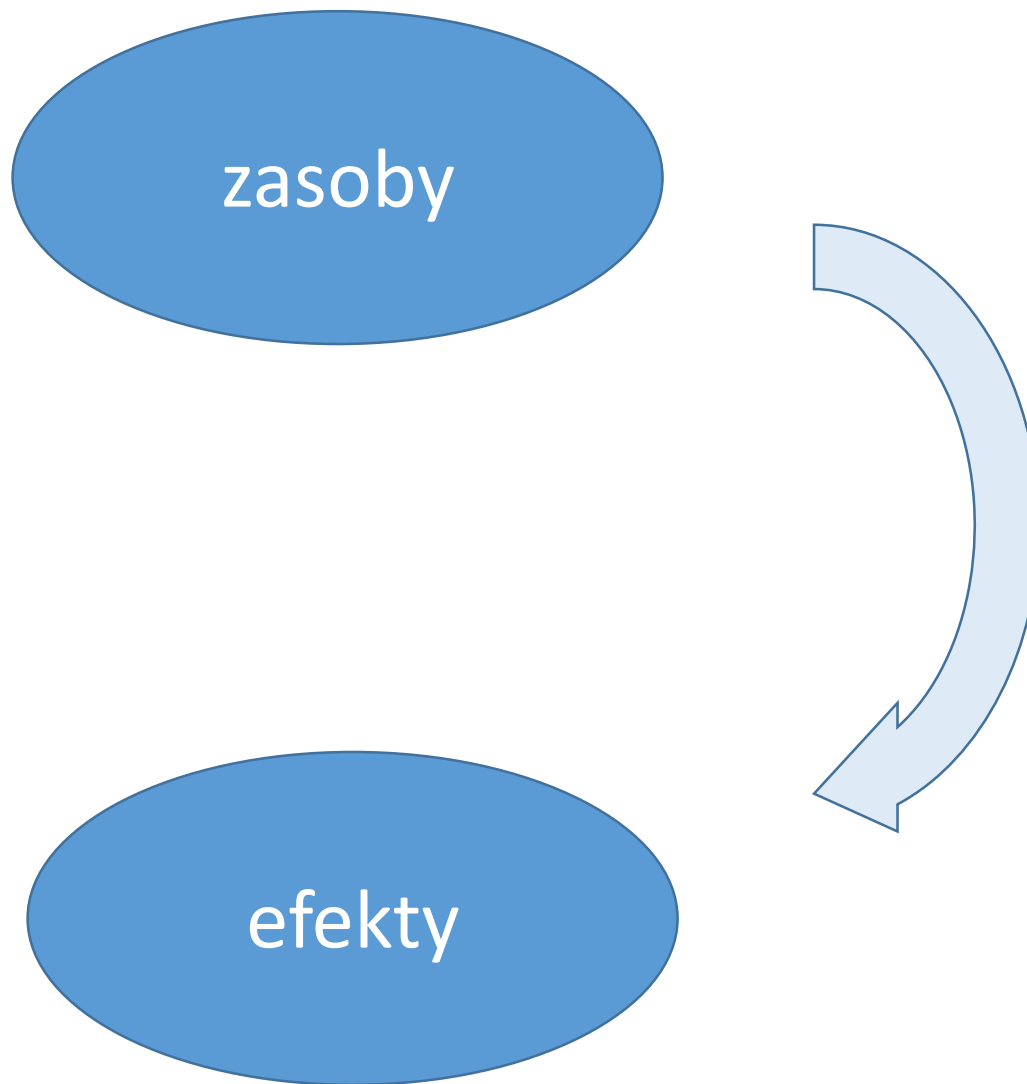
Ewaluacja oparta o teorię programu

Etapy badania

1. **odtworzenie teorii programu**
2. ocena teorii programu
3. ocena czy program działa
4. ocena dlaczego program działa

1. odtworzenie teorii programu

Rodzaje TP- znaczenie interesariuszy

oficjalna TP

- zapisana w dokumentach programowych;
- teoria jest dostosowana do zewnętrznych wymogów programu, np. może być tworzona z myślą o potencjalnych kontrolach.

TP decydentów

- jest tym modelem myślowym, który w rzeczywistości kieruje działaniami osób odpowiedzialnych za realizację programu;
- trudniejsze, ale bardziej efektywne dotarcie do niej.

TP beneficjentów

- reakcje beneficjentów na działania prowadzone w ramach programu;
- zależą w największej mierze od trafności założonych celów względem ich potrzeb.

eksperska TP

- tworzony przez ewaluatora model działania programu na podstawie wiedzy o funkcjonowaniu podobnych interwencji.

faktyczna TP

Mapowanie związków przyczynowo-skutkowych – odtworzenie logiki interwencji i teorii zmiany

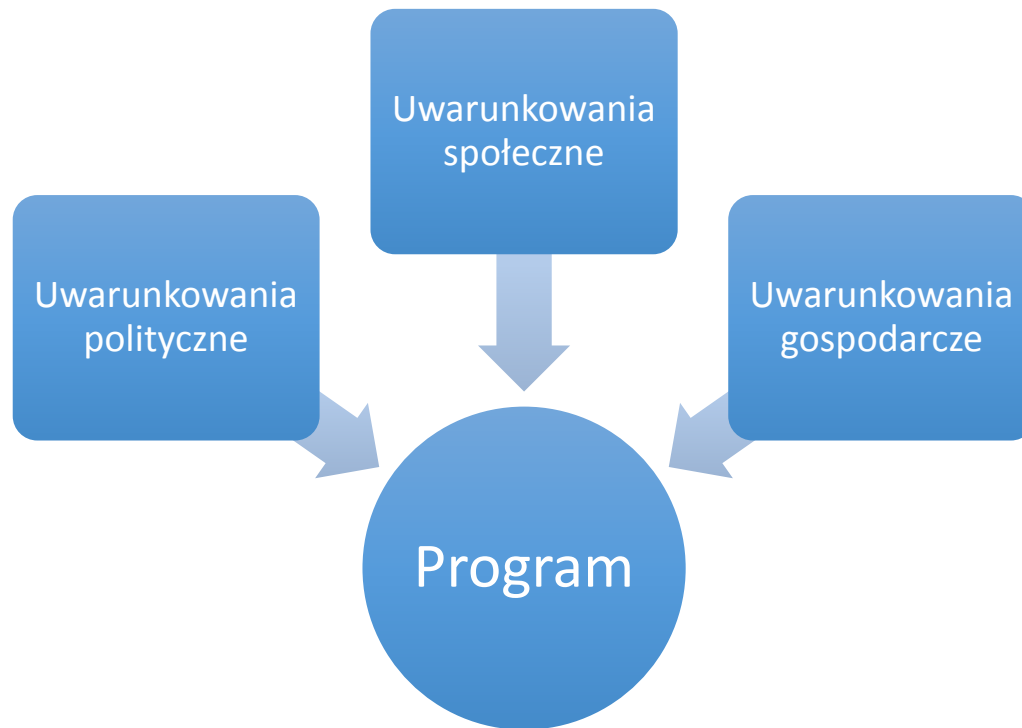
Uwzględnienie różnicowania efektów

Szczególnie istotne ze względu na:

- Określenie wielkości i struktury próby do badania (w tym podział na podgrupy, które powinny być testowane)
- Możliwość testowania komplementarności narzędzi
- Uwzględnienie zmiany efektów w czasie (czy sytuacja początkowo się pogarsza, nim się poprawi?)

Zrozumienie kontekstu

Przykładowe pytania:

- Jakie jest wsparcie polityczne dla programu
- Od jakiego poziomu zaczynamy
- Jakie inne reformy są / były wprowadzane

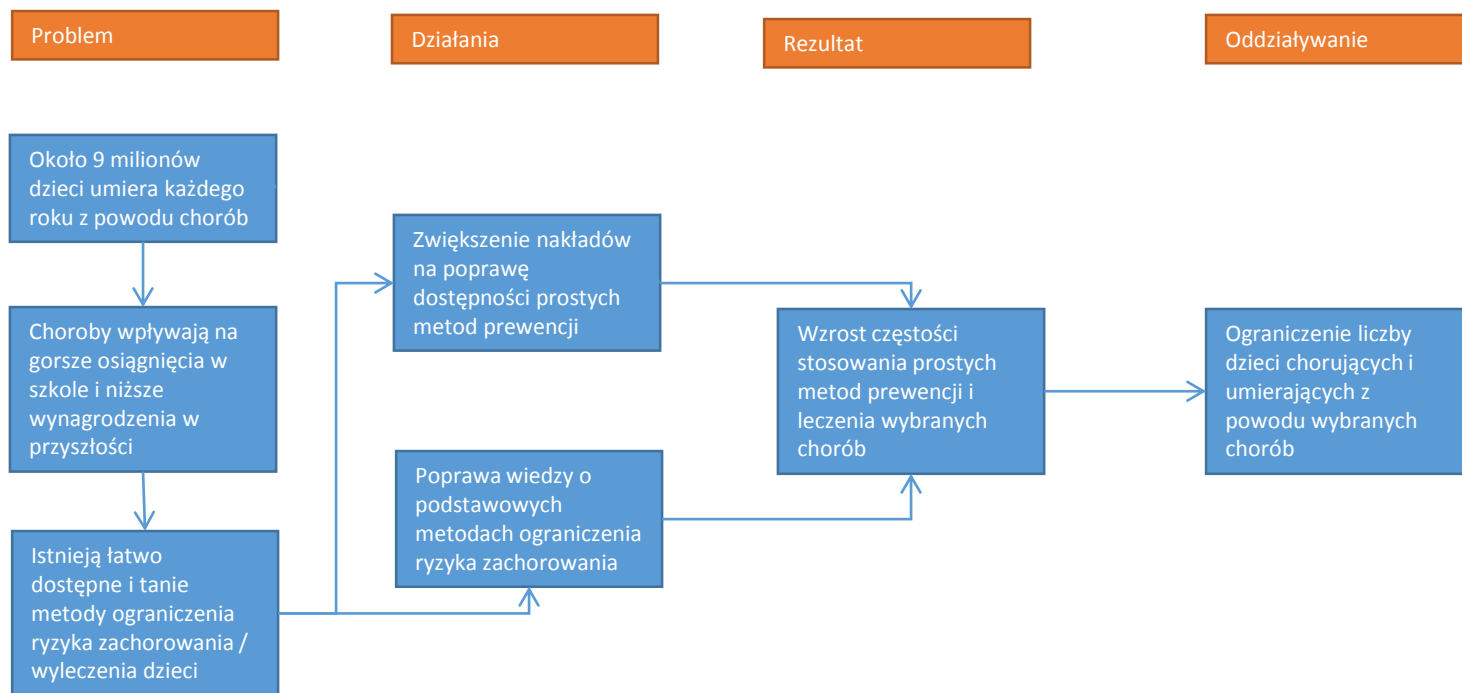
Narzędzia:

- Dokładna lektura dokumentacji projektowej
- Analiza tekstów dotyczących danego sektora
- Wywiady z refleksyjnymi praktykami

Rodzaje TP a metody badawcze

- 1. oficjalna TP: *desk research*;
- 2. TP decydentów: obserwacja, wywiad indywidualny, sondaż, *case study*, warsztaty i burze mózgów;
- 3. TP beneficjentów: obserwacja, wywiad indywidualny, wywiad grupowy, sondaż, case study (analiza organizacji), warsztaty i burze mózgów;
- 4. TP ekspercka: *desk research*, panel ekspertów, badania porównawcze.

Przykład logiki interwencji

Czy to faktycznie działa?

- Pomimo, że wiele działań jest łatwo dostępnych, to w praktyce nie są stosowane powszechnie:
 - 40% matek nie karmi swoich dzieci piersią do ukończenia 6 miesiąca
 - W Zambii tylko 10% populacji wykorzystuje tanie środki do uzdatniania wody
 - Niewielki odsetek populacji wykorzystuje siatki na łóżka, które chronią przed komarami roznoszącymi malarię
- Poprawa dostępności poprawia wykorzystanie metod prewencji:
 - Obniżenie ceny siatki na łóżko zwiększa popyt, osiągając największy poziom jeśli siatki są za darmo
 - Organizacja szczepień w wioskach zwiększa odsetek zaszczepionych dzieci
- Ale wzrost nie jest wystarczający, aby sytuacja mogła ulec zdecydowanej poprawie

Dlaczego to nie działa?

- Być może osoby biedne nie troszczą się o zdrowie?
 - Osoby ubogie relatywnie częściej martwią się problemami zdrowotnymi
 - Osoby te wydają istotną część swoich dochodów na opiekę medyczną – szczególnie w sytuacji wystąpienia problemów zdrowotnych
- Czy jest dostępna dobrej jakości opieka medyczna?
 - Pomimo istnienia publicznej opieki zdrowotnej, osoby ubogie częściej korzystają z prywatnej opieki medycznej
 - Pracownicy publicznej i prywatnej służby zdrowia często nie mają wystarczających kwalifikacji, a ich usługi są niskiej jakości
 - Nawet kiedy są dostępne blisko, bezpłatne usługi prewencyjne (szczepienia), 80% dzieci nie zostaje w pełni zaszczepiona.
- Czy przekonania i przesady wpływają na zachowania prozdrowotne silniej, niż naukowo dowiedzione strategie?
 - Występowanie przekonań i przesądów faktycznie wpływa na zachowania prozdrowotne części populacji
 - Wiara w związek: bodziec – reakcja wspomaga zapotrzebowanie na lekarstwa (w tym antybiotyki)
 - W przypadku działań prewencyjnych relacja pomiędzy działaniem a efektem (brak choroby) jest trudna do zaobserwowania i odsunięta w czasie

Co działa?

- Bezpлатne, łatwo dostępne środki prewencyjne zwiększają szanse na to, że będą wykorzystane:
 - Regularne wizyty mobilnych punktów szczepień w wioskach – liczba dzieci, które otrzymały pierwszą dawkę szczepień wzrasta do 77%
 - Dyspozytor ze środkiem do dezynfekcji wody przy studni
- Oferowanie bodźców zachęcających do korzystania z działań prewencyjnych
 - Oferowanie dodatkowej żywności za zaszczepienie dziecka zwiększa odsetek zaszczepionych dzieci (takich, które otrzymały wszystkie dawki) do 38%
- Dlaczego to działa?
 - Koszty działań, które trzeba podjąć dzisiaj, aby osiągnąć niepewne korzyści w przyszłości powodują odkładanie działań, nawet pożądaných
 - Dodatkowa porcja żywności redukuje koszty działań dzisiejszych

Źródło: A.V. Banerjee, E. Duflo, *Poor economics*, Penguin Books, 2012

Jakie z tego wnioski?

- Ładne, ogólne modele wyglądają dobrze na papierze – w praktyce niezbędne jest przejście na poziom szczegółów i detali
- Bazowanie na założeniach i ogólnych teoriach może być mylące – niezbędne jest bazowanie na rygorystycznych badaniach
- Kolejne hipotezy należy testować i na podstawie dowodów wyciągać wnioski dotyczące przyszłych działań – niezbędne jest stałe doskonalenie teorii zmiany

Tworzenie czy odtworzenie TP?

Moment wprowadzenia TP:

- przed wdrożeniem interwencji;
- w trakcie trwania interwencji.

Etapy badania

1. odtworzenie teorii programu
- 2. ocena teorii programu**
3. ocena czy program działa
4. ocena dlaczego program działa

2. ocena teorii programu

1. **wygenerowanie teorii programu,**
2. sformułowanie i uhierarchizowanie pytań badania ewaluacyjnego,
3. odpowiedź na pytania ewaluacyjne.

1.

- sformułowanie teorii

2.

- sformułowanie pytań

3.

- projektowanie badania ewaluacyjnego

4.

- pomiar

5.

- przyczynowy opis i wyjaśnianie

Rygorystyczna analiza danych

Zakres

- Dokładna analiza odbiorców programu:
 - Czy charakterystyka odbiorców spójna z założeniami?
 - Czy wystąpiło obciążenia doboru respondentów i czy przełożyło się to na obniżenie ogólnej skuteczności interwencji?

Podejścia

- Analiza rozkładu terytorialnego
- Analiza rozkładu ze względu na charakterystykę społeczno/gospodarczą
- Dobór reprezentatywnej próby do badania
- Bazująca na analizie danych statystycznych

Kryteria oceny TP

- trafność;
- wykonalność;
- spójność wewnętrzną;
- spójność zewnętrzną.

Etapy badania

1. odtworzenie teorii programu
2. ocena teorii programu
3. **ocena czy program działa**
4. ocena dlaczego program działa

3. ocena czy program działa

- **opis przyczynowy**: czy program (nie) działa (związek przyczynowy między A i B);
- metody panelowe, eksperymentalne i quasi-eksperymentalne.

Rygorystyczna ocena wpływu (kontrfaktyczna)

- Ewaluacja kontrfaktyczna – kluczowy element składowy TBIE – podstawowe narzędzie testowania teorii zmiany
- Właściwie przeprowadzona ewaluacja oparta na teorii jest podstawą właściwego zaplanowania ewaluacji kontrfaktycznej, a także właściwej analizy i interpretacji wyników

Kryteria ewaluacji

- skuteczność;
- użyteczność;
- trwałość.

Etapy badania

1. odtworzenie teorii programu
2. ocena teorii programu
3. ocena czy program działa
4. **ocena dlaczego program działa!!!**

4. ocena dlaczego program działa

- **wyjaśnienie przyczynowe: dlaczego program (nie) działa (w jaki sposób A powoduje B)**

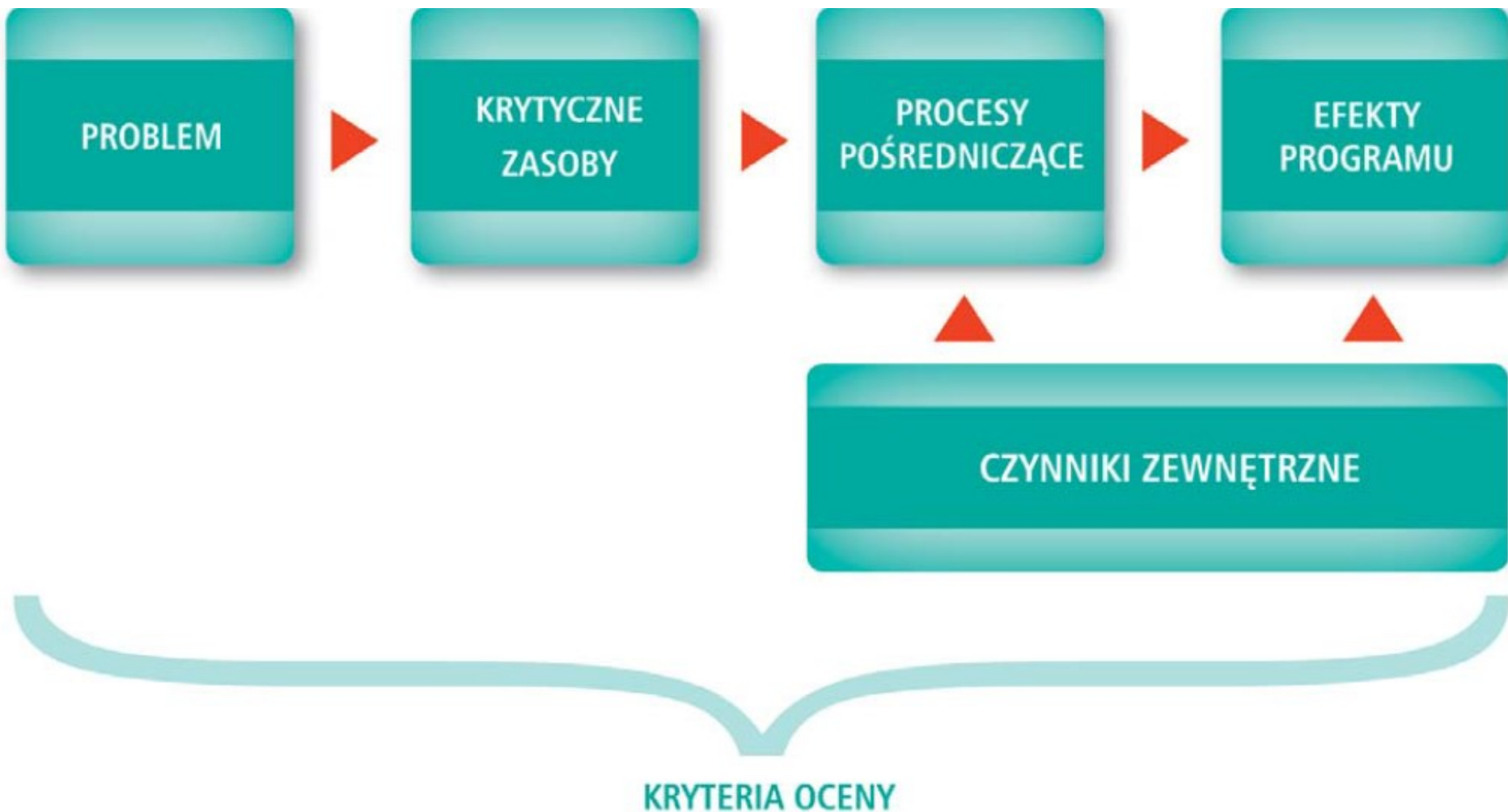
Zalety i wady podejścia

Zalety	Wady
• lepsze zrozumienie mechanizmu działania programu	• istnieje wiele teorii programu, a badacz jest zmuszony wybrać jeden model (jak?)
• optymalizacja toczącego się programu	• niska możliwość uogólnienia wyników
• kumulacja wiedzy o podobnych programach	• złożoność badanych zjawisk → złożoność TP
• wzmocnienie funkcji refleksyjnej administracji	• wysokie koszty
• dokładniejsza ocena ewaluowanego programu	

Działanie prorozwojowe? Studium działania SPO WKP z wykorzystaniem ewaluacji opartej na teorii programu i analizy efekty netto

Krupnik (2008)

Model TP

1. problem

oficjalna TP

- niedostępność kapitału
- przestarzałe środki trwałe

eksperska i beneficjentów TP

- biurokracja
- płynność kapitału
- ograniczenia wolnego rynku
- rynek pracy
- mentalność
- niepewność

2. zasoby

oficjalna TP

- kapitał
- potencjał innowacyjny

eksperska i beneficjentów TP

- wkład własny (10)
- potencjał innowacyjny (10)
- ocena możliwości realizacji projektu (20)
- korzyści z projektu dla przedsiębiorstwa (25)
- * liczba wniosków
- * typ przedsiębiorstwa

3. efekty

oficjalna TP

- unowocześnienie oferty
- poprawa konkurencyjności przedsiębiorstwa
- wzrost zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw

poprawa konkurencyjności gospodarki i wzrost zatrudnienia
wzrost gospodarczy

- **wsparcie projektów inwestycyjnych**

ekspercka i beneficjentów TP

- **wsparcie finansowe**
- zwiększenie skali i jakości produkcji
- wzrost zatrudnienia w przedsiębiorstwie
- unowocześnienie infrastruktury
- umiejętności
- poprawa wizerunku
- większa skuteczność w staraniu się o kolejne dotacje
- konkurencyjność przedsiębiorstwa

Procesy pośredniczące

- założenie o prostym przełożeniu wzrostu konkurencyjności beneficjentów na wzrost konkurencyjności gospodarki

Czynniki zewnętrzne

- cykl koniunkturalny;
- otoczenie działalności przedsiębiorstw;
- wewnętrzna dynamika przedsiębiorstw;
- presja mediów

4. Kryteria

oficjalna TP

- trafność
- skuteczność
- efektywność
- użyteczność
- trwałość

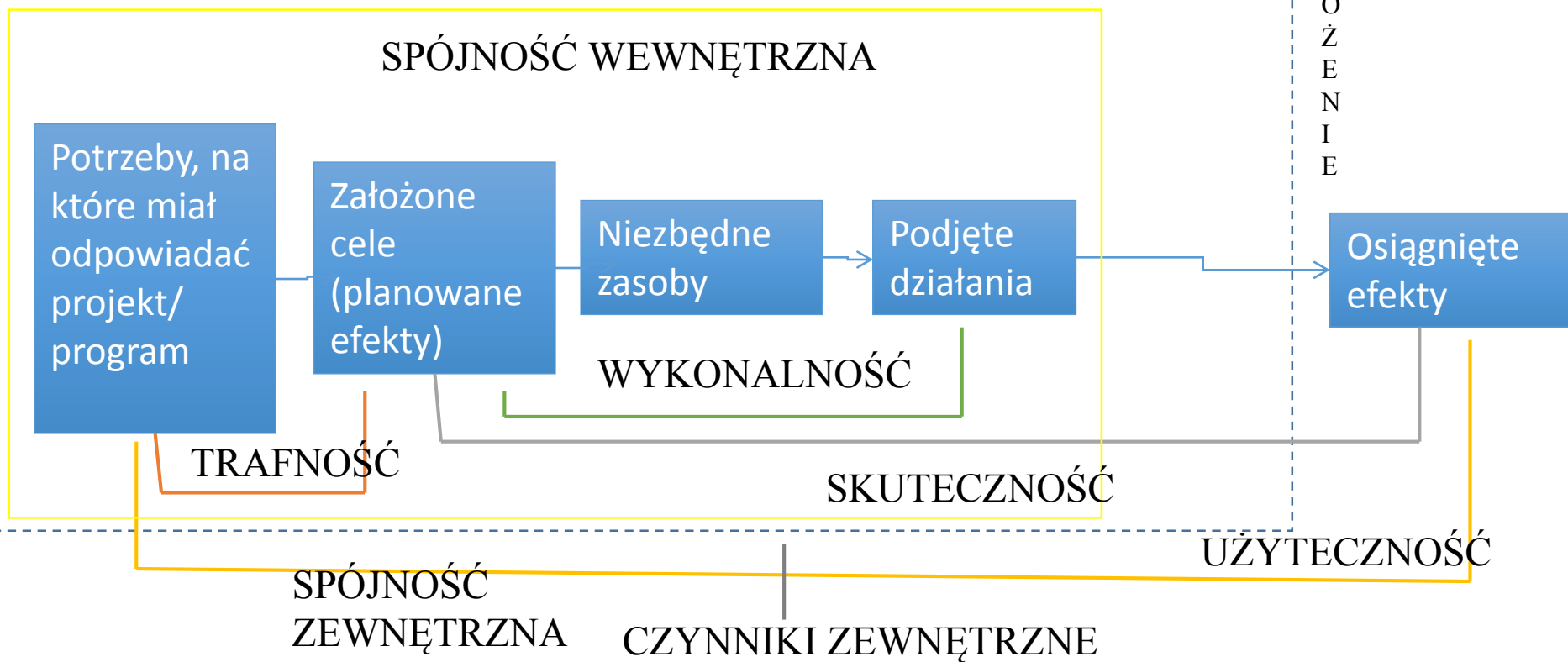
TP beneficjentów

- efektywność przedsiębiorstwa
- źródło finansowania
- sprawiedliwość
- uprzywilejowanie

TP decydentów

- medialność
- „wdrażalność”
- efekty (produkty)
- użyteczność
- trwałość
- źródło finansowania
- efektywność relatywna
- sprawiedliwość

TEORIA PROGRAMU

Dziękuję za uwagę!